

Рудик Володимирд-р екон. наук, доцент, завідувач кафедри
Подільський державний аграрно-технічний університет
Кам'янець-Подільський, Україна**НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ – ВАЖЛИВЕ ДЖЕРЕЛО
ПІДВИЩЕННЯ ДОХОДІВ ГРОМАДЯН ПЕНСІЙНОГО ВІКУ**

Формування ефективної національної пенсійної системи є одним із основних пріоритетів у діяльності українського уряду у сфері соціальної політики. Вона повинна бути направлена на досягнення загально визнаних у цивілізованому суспільстві соціальних і економічних цілей: створення об'єктивних економічних умов для гарантування кожній людині гідного рівня життя у непрацездатний період. Створення оптимальної вітчизняної пенсійної моделі вважається найважливішим завданням розбудови соціально орієнтованої ринкової економіки, оскільки від її фінансової спроможності залежить добробут майже третини населення країни.

Сучасний рівень доходів українських пенсіонерів набагато нижчий за середньоєвропейські стандарти. Для їх підвищення необхідно використовувати різноманітні фінансові ресурси у сфері пенсійного забезпечення, які передбачають багаторівневі пенсійні моделі. Відповідно до вітчизняного пенсійного законодавства в Україні формується трьохрівнева пенсійна система, яка використовує перерозподільчі і накопичувальні пенсійні програми. В системі накопичувального пенсійного забезпечення важлива роль відводиться недержавному пенсійному забезпеченню, яке покладено в основу третьої ланки української пенсійної моделі. Воно ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних і юридичних осіб у формуванні пенсійних накопичень і, на думку багатьох фінансистів, повинно стати досить вагомим джерелом поповнення фінансових ресурсів громадян пенсійного віку.

Основною метою запровадження системи недержавного пенсійного забезпечення було отримання її учасниками додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат разом із забезпеченням доходності пенсійних активів вище рівня інфляції та залучення довгострокових інвестиційних ресурсів, необхідних для модернізації економіки. Третій рівень вітчизняної пенсійної системи почав формуватися у 2004 році після набрання чинності Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення» [1].

Протягом 2004 – 2009 рр. відбувалось активне становлення недержавного пенсійного забезпечення шляхом створення його основних фінансових інститутів – недержавних пенсійних фондів (НПФ), адміністраторів недержавного пенсійного фонду (Адміністратор НПФ), компаній з управління активами (КУА) та комерційних банків з ліцензією зберігача. В послідуючі роки на ринку послуг НПФ було сформовано ефективне конкурентне середовище [2]. Інфраструктуру системи недержавного пенсійного забезпечення слід вважати інституційно сформованою. Це відображається у створенні основних фінансових інститутів третього рівня, формуванні достатньо якісної законодавчо – нормативної бази, яка, в цілому, відповідає найкращій світовій практиці, а також якісному державному регулюванню та нагляду з боку Нацкомфінпослуг.

Основу системи недержавного пенсійного забезпечення становлять недержавні пенсійні фонди, які вважаються активізаторами інвестиційних процесів на фінансовому ринку, тобто сприяють підвищенню рівня його розвитку, зокрема ринку цінних паперів. Динаміка діяльності НПФ в Україні за останні вісім років вказує на зменшення їх

кількості на 60%. Після 14 років функціонування третього рівня кількість учасників НПФ становила лише 3,2% працездатного населення. В загальній сумі пенсійних внесків системи недержавного пенсійного забезпечення у 2017 році основну частину становили пенсійні внески від юридичних осіб – 95,1%, відповідно від фізичних осіб – 4,9% [3]. Варто зазначити, що розмір внесків на одного учасника, який становить близько 1,8 тис. грн та впродовж 2014–2016 рр. не змінювався. Це свідчить про недостатню популярність ідеї недержавного пенсійного забезпечення серед українців.

У результаті дослідження було розраховано рівень співвідношення чистої вартості активів НПФ до ВВП в Україні та визначено, що зазначений рівень має критично низьке значення (у середньому менш ніж 0,01%), тобто зазначений тренд свідчить про нерозвиненість системи НПЗ в Україні. Для розвинутих країн, таких як Нідерланди, Швейцарія та США, зазначений показник співвідношення за підсумками 2016 року знаходиться на рівні 168%, 123 % та 121% відповідно [4].

Аналіз функціонування системи добровільного недержавного пенсійного забезпечення свідчить про те, що на сьогоднішній день третій рівень не користується достатньою популярністю серед українців. внаслідок чого його фінансовий потенціал не є повністю затребуваним на фінансовому ринку. На думку багатьох фахівців, на такий стан справ у сфері недержавного пенсійного забезпечення вплинули такі чинники:

- низька мотивація роботодавців;
- низький рівень життя (бідність) українців;
- специфіка функціонування НПФ;
- недовіра українців до фінансової системи в цілому та НПФ зокрема [5, с.343].

Таким чином, можна стверджувати, що добровільне пенсійне забезпечення використовують багато країн, як додаткове джерело підвищення доходів громадян пенсійного віку. Україна законодавчо також задекларувала його як одну із основних ланок вітчизняної пенсійної системи. Проте практичний досвід показує, що в силу різних причин недержавне пенсійне забезпечення ще не стало дієвим інструментом забезпечення гідної старості, а також вагомим джерелом інвестиційного ресурсу для потре національної економіки. Недержавні пенсійні фонди не стали дієвим інститутом залучення коштів фізичних осіб. Це свідчить про те, що третій рівень національної пенсійної системи має великі фінансові резерви, які потрібно ефективно використати в найближчій перспективі.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» № 1057 – IV// ВВР. Від 9.07.2003р. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення : 28.01.2019).
2. Піщуліна О.М., Коваль О.П., Авчухова А.М. Криза розподільчої пенсійної системи в Україні та напрями диверсифікації «пенсійного портфеля» - аналітична доповідь : НІСД, 2010. 104 с.).
3. Річні звіти Нацкомфінпослуг URL - <https://nfp.gov.ua/content/stan-i-rozvitok-npz.html>
4. URL : https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/2017-12-15_npf-1.pdf (дата звернення : 28.01.2019).
5. Пищуліна О.М. Коваль О., Бугай Т. Фінансові, соціальні та правові аспекти пенсійної реформи в Україні. Світовий досвід та українські реалії. Центр Разумкова, 2017. Видавництво «Заповіт», 2017. 343 с.

